

ZELENA EDUKACIJA U VIROVITIČKOM MUZEJU – POČETAK!

JASMINA JURKOVIĆ PETRAS □ Gradski muzej Virovitica, Virovitica

ANAMARIJA KUČAN □ Gradski muzej Virovitica, Virovitica

Određena promišljanja o recikliranju i uštedi materijala pri pripremanju edukativnih akcija i radionica u virovitički su muzej stigla privatnim angažmanima pojedinaca. U malom kolektivu kakav je naš djelovali smo jedni na druge poticanjem na zdravija i "zelenija" rješenja. Specifična životna stajališta i kodeks ponašanja, u ovom slučaju prema prirodi, uspješno smo prenijeli u radno okruženje. Već u prvim prijedlozima "zeleno" je naišlo na odobravanje u programskom dijelu funkcioniranja muzeja, ali i u financijskom smislu. U 2012. godini napravili smo nekoliko muzejskih radionica i akcija uz uporabu isključivo recikliranih materijala.

Krenuli smo od manje složenih i zahtjevnih akcija - od kontinuiranog organiziranja edukativnih radionica, što se pokazalo vrlo isplativim, ponajprije zbog financiranja takvih dodatnih muzejskih programa, a zatim i zbog dobrog osjećaja sudionika zbog upotrebe recikliranih materijala. Radionica za djecu i odrasle *Naše božićne drangulije* bila je prva u nizu radionica na kojoj smo za izradu predmeta upotrebljavali reciklirane materijale. Iako smo i na dotadašnjim radionicama pazili na odabir materijala, na toj smo dodatno promišljali o interpretaciji tradicijskih običaja uporabom modernih božićnih dekoracija isključivo vodeći brigu o recikliranju i recikliranim materijalima. Uz predavanje o tradiciji božićnog zelenila i kićenja drvca (prirodnim i jednostavnim ukrasima), izrađivali smo moderne ukrasne jele od odbaćenih bambusovih grana, istrošenih CD-ova i kartona, starih novina i časopisa. Edukacija i zabava spojeni su u zanimljivo muzejsko druženje, a kao uspomenu sudionici su dobili muzejski deplijan uz pomoć kojega su mogli reciklirati odnosno izraditi svoju malu jelu-ukras.

Uz gostujuću etnografsku izložbu o tradicijskim torbama¹ održali smo nekoliko radionica izrade torbica. Radionicama zvučnog naziva *Od vrećice do srećice* pozvali smo sudionike na prikupljanje plastičnih vrećica i njihovu reupotrebu izradom novog materijala. To je naišlo na odličan odaziv naših polaznika koji su se na taj način riješili nakupljenih "plastičnih napasti". Ideja, koja se proširila i mrežnim stranicama, bila je od raznovrsnih vrećica glačanjem napraviti novi materijal pogodan za daljnje oblikovanje. Šivanjem i apliciranjem motiva s gostujuće izložbe izradili smo velike torbe za široku upotrebu, male torbice za mobitele, zanimljive pernice za olovke, školske torbe/vrećice za papuče i sl. Radionica je uspješno prihvaćena i u Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju u Virovatici, našim marljivim suradnicima. Na njihov zahtjev radionicu smo ponovili u njihovim prostorijama kako bi je oni uvrstili u svoj program projektnog dana *Eko škole* 2012. godine.² U sklopu plana i programa *Eko škole* u 2013. godini održana je još jedna

¹ Izložba *Tko nosi, ne prosi - S torbom po hrvatskim krajevima* autorice Katarine Bušić iz Etnografskog muzeja Zagreb gostovala je od siječnja do početka ožujka 2012. u Gradskome muzeju Virovitica.

² Koordinatorica *Eko škole* bila je Manuela Miljak, a radionicu su vodile kustosice Muzeja A. Kučan i J. Jurković Petras.

radionica prema kojoj su se učenici pripremali za ekološki kviz u Velikoj Gorici.³ To nas je iskustvo obogatilo, ali i razvilo pozitivan osjećaj učinjenog pomaka u promicanju ekoloških misli izvan muzejskih prostora.

Nastavili smo provoditi edukaciju upotrebom recikliranih materijala za našu već tradicionalnu uskrсну radionicu i novoosmišljenu akciju. Za radionicu je priređeno oslikavanje prethodno izrezanih i pripremljenih jaja iz kartona, koja su dodatno ukrašavana apliciranjem otpadnih materijala (kao što su rabljeni CD-ovi, čepovi i dr.). Avanturističkom akcijom *Uhvati jaje* potaknuli smo građane na igru i potragu za oslikanim jajima. Na gradskim lokacijama pronalazili su oslikana jaja te ih vraćali u Muzej, gdje su nagrađivani muzejskim publikacijama.

Tema *Voda*, akcija Sekcije za muzejsku pedagogiju HMD-a organizirana za Međunarodni dan muzeja 2012. godine bila je prva akcija ekološke tematike u koju se uključio i virovitički muzej. Tema je podrazumijevala ekološki pristup te je izrađen program sastavljen od predavanja i radionica. Prvo u nizu bilo je etnološko predavanje o tradiciji i vodi te o nekadašnjim obzirnim načinima korištenja vodom u seoskim sredinama. Predavanje je bilo upotpunjeno prikazom muzejskih predmeta izrađenih od prirodnih materijala - drvenih posuda *kopanja*, *strugača* za higijenu, glinenih i keramičkih posuda *putra* za ispijanje vode, drvenih *čutura* za prenošenje vode i dr. S arheološkog stajališta, izlaganje srednjovjekovnoga drvenog bunara korištenoga u središtu Virovitice za opskrbu stanovništva vodom potaknulo je sugrađane na pitanja o nekadašnjoj mreži za vodnu opskrbu u Virovitici. Izvan Muzeja, uz vodu, realizirana je i radionica *land arta* na kojoj su polaznici upotrebljavali raznovrsne prirodne materijale pronađene oko rječice Ođenice. Djelatnice Muzeja nastojale su naglasiti ekološki aspekt tog oblika umjetnosti, mogućnost da umjetnost bude angažirana, da se referira i izravno utječe na događanja unutar okoline u kojoj nastaje. Sudionici su od prirodnih materijala izradili nekoliko malih instalacija, objekte od lišća i cvijeća te ih zajednički pustili niz vodu kako bi nakratko oživjeli jednu od lokacija zamišljene šetnice uz gradsku rječicu Ođenicu. Završetak cjelokupne akcije obilježilo je predstavljanje projekta GLOBE (The Global Learning and Observation to Benefit the Environment), unutar kojega su svoja početna znanstvena iskustva hidrološkog mjerenja na Ođenici s nama podijelili učenici OŠ Ivane Brlić-Mažuranić te učenici OŠ *Vladimir Nazor* i njihove GLOBE voditeljice mr. sc. Jasna Razlog-Grlica i prof. Ana Tonković.

Ohrabreni pozitivnim reakcijama na dotadašnje radionice, u 2013. godini napravili smo i važan *korak dalje*. Uz nastavak "zelene edukacije", u programskom se planu pojavilo i nekoliko prijedloga izložbene i pedagoške djelatnosti unutar Likovne zbirke.⁴ Riječ je o ekološki usmjerenim projektima u Muzeju i izvan njega.

U povodu obilježavanja Dana planeta Zemlje 22. travnja osmišljena je radionica *Drvo života*, motivirana promišljanjem o ekologiji i životu danas. Namijenjena djeci i odraslima, radionica je koncipirana na iscrtavanju kontura velikoga stabla bijelom kredom na površini mosta i ulaza u dvorac Pejačević, u kojemu se nalazi Muzej. Kredu kao likovni materijal odabrali smo zato što je organskog podrijetla, razgrađiva je i ne šteti okolišu. Uvodni dio radionice sastojao se od antropološkog predavanja o pojmu *drva života* u mitologiji i umjetnosti (uključujući građu s motivom stabla unutar fundusa Muzeja) te od interakcije s posjetiteljima u gradskom parku, gdje smo razgovarali o bitnim ekološkim problemima današnjice te, ponajviše, o tome kako sami možemo praktično djelovati obzirno i odgovorno prema našem okolišu.

Posjetitelji su nakon druženja unutar iscrtanog listića ilustriranog stabla na površini mosta ispred Muzeja ispisali ekološke poruke (npr. *recikliraj*, *upotrebljavaj manje tople vode*, *posadi stablo*, *izbjegavaj proizvode višeslojne ambalaže*, *isključujući električne uređaje koje ne rabiš*, *vozi bicikl*). Na kraju su se posjetitelji mogli fotografirati unutar debla stabla tako da su legli na tlo i raširili ruke u njegove grane.

Unutar galerijske djelatnosti planirana je izložba također ekološke tematike pod nazivom *Vrt* suvremene umjetnice Ive-Matije Bitange. Riječ je o postavljanju privremenoga, ali stvarnog vrta na površinu gradskoga parka. To je umjetnička instalacija, koncept kojim autorica želi upozoriti na suvremenu ekološku te urbano-sociološku problematiku vezanu za taj pojam te za mogućnosti njegove interpretacije. Tim bismo projektom upoznali posjetitelje s instalaci-

³ Učenici viših razreda Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju iz Virovitice preuzeli su ideju recikliranja vrećica i izrade materijala od kojeg stalno izrađuju raznovrsne upotrebne predmete, torbe, pernice i sl. Mentorice i voditeljice su Izabela Babić i Natalija Vidak iz Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju.

⁴ Kustosica Likovne zbirke Anamarija Kučan autorica je prijedloga i koordinatorka programa.

jom koja unutar umjetničkog konteksta poprima nova značenja te s umjetničkim djelom kao živim organizmom koji raste i razvija se pred očima posjetitelja.

Ekologija i promišljanja o njoj zaokupila su nas i u planiranju programa ovogodišnjega Međunarodnog dana muzeja, u povodu kojega ćemo realizirati gostovanje galerije - "Zelenog salona" s temom *Muzej (memorija + kreativnost) = društvena promjena*, u suradnji s Udrugom PORART iz Pirovca. Program je baziran na autorskim radionicama te na izložbi pod vodstvom Manuele Srdarev i Sanje Mrše Vukman. Održavanje programa zamišljeno je na površinama gradskog parka, ispred Muzeja i u njemu. Radionice su prije svega namijenjene obiteljima - djeci i roditeljima, ali, naravno, i ostalim posjetiteljima. Muzej kao pokretač i organizator gostovanja Udruge PORART želio je predstaviti nove stvaralačke ideje i ekološke koncepte koje donosi ta "nomadska" galerija.

Zeleni salon je konceptualna komunikacijska galerija u kojoj umjetnost i ekologija postaju nedjeljivi od života. Predstavljaju projekt *Prekrivač za snove* odnosno rad na monumentalnim tekstilnim "mapama" koje tragaju za izvornim identitetom zajednice primjenom tradicionalnih materijala i tehnika na nov i doživljajno uzbudljiv način. *Program Udruge PORART karakterizira korištenje prirodnih materijala i bojila u vlastitoj pripremi, atraktivne tehnike i autorski osmišljena promidžba. Ciljevi njihovih radionica su: učenje i ovladavanje raznovrsnim tehnikama likovnog izražavanja, učenje kako reciklirati i kako reciklirani materijal kvalitetno redefinirati u novi sadržaj, razvijanje visokog stupnja ekološke svijesti koja je životna, upoznavanje mogućnosti korištenja prirodnih materijala i biljnih boja, te razvijanje senzibiliteta za njihovu ljepotu i vrijednost.*⁵

Idući ovogodišnji projekt Muzeja nazvan je *Park-art*, a riječ je o skupnoj izložbi tzv. eko/environmental umjetnosti u gradskom parku. *Park-art* je zamišljen kao interaktivna izložbena akcija s ciljem oživljavanja gradskog parka uz upotrebu recikliranih materijala poput plastičnih boca i kartonskih kutija, što će u navedenom primjeru osigurati gradska komunalna tvrtka Flora Vtc d.o.o.⁶ Upravo se materijalima poput kartona i plastike stavlja naglasak na potencijal iskoristivosti otpadnih materijala kao važne sirovine za stvaranje kreativnih djela i upućuje se na suvremene umjetničke smjerove poput *eco-arta*, *street arta*, *land arta* i *environmental arta*.

Izložbeni projekt, također vezan za nove umjetničke medije ekološke orijentacije, jest *land art* intervencija akademskog umjetnika Nikole Fallera⁷, unutar koje će mladi autor grabljanjem lišća oblikovati apstraktne linije na površini gradskog parka u Virovitici. Nikola je danas ponajviše prepoznatljiv po *land art* skulpturama od slame i drugih prirodnih materijala te po intervencijama u prirodi i na javnim gradskim prostorima. Prošlih je godina s nekolicinom članova Udruge *Slama* u Osijeku realizirao projekt *Četiri godišnja doba*, unutar kojega su ti umjetnici oblikovali slamu ljeti, "crtali" grabljanjem po otpalom lišću u jesen, oblikovali ledene i snježne blokove zimi, te u proljeće na zelenoj travnatoj površini izradili seriju prostornih crteža i reljefa. *Ova urbana land art akcija usmjerena je stvaranju u skladu s prirodom i ciklusom godišnjih doba, a njome želimo probuditi kreativnu i ekološku svijest građana, te oplemeniti gradski parkovni prostor.* (Nikola Faller)

Uz Muzej koji je podržao projekte i uvrstio ih u program rada, promovirao u svojoj sredini i potaknuo posjetitelje na veći ekološki angažman, financijsku potporu za dio programa ove je godine izdvojilo i Ministarstvo kulture, što nas ohrabruje za buduće aktivnosti.

⁵ Iz teksta Udruge PORART.

⁶ Tvrtka se bavi prikupljanjem i zbrinjavanjem svih vrsta otpada. Više na <http://flora-vtc.hr/tvrtka/>.

⁷ Nikola Faller je osnivač Udruge *Slama* i glavni organizator *land art* festivala u Hrvatskoj koji se više godina zaredom održava u Baranji.

Naš logo zelene boje, kao i slogan pri njegovu predavljanju - *Od sad pa nadalje*, također potiču na nova promišljanja radi poboljšanja rada i komunikacije. Uz nove tehnologije i medije napravljan je i određeni pomak prema promidžbi muzejske djelatnosti. Tako se uvelike smanjio broj tiskanih pozivnica (gotovo ih i nemamo) te se one, grafički pripremljene, šalju isključivo elektroničkom poštom. Oglašavanje o radu, izložbama i akcijama uglavnom se provodi putem vlastitih mrežnih stranica i profila. Taj mali "ustupak" uz ekonomsku korist, svakako pridonosi razvoju određenoga pozitivnog odnosa prema okolišu, kako Muzeja, tako i njegovih posjetitelja.

U budućnosti virovitički muzej vidimo kao mjesto daljnjeg razvijanja pozitivnog odnosa prema zaštiti okoliša. Naša pedagoška i izložbena djelatnost u svom će praktičnom dijelu i dalje biti usmjerena na reupotrebu i na reciklažu materijala te na prirodne i iskoristive materijale. Nastojat ćemo promicati “zelene” ideje, educirati se i razvijati nove načine na koje muzeji mogu usmjeriti i uskladiti svoj angažman s ekološkim idejama te razvijati senzibilitet za očuvanje prirode.

IZVORI

1. Jurković Petras, Jasmina i Anamarija Kučan, 2012. *Torbe kao inspiracija virovitičkih muzejskih radionica. Muzejska edukacija*. Dostupno na: <http://muzejska-edukacija.com/torbe-kao-inspiracija-virovitickih-muzejskih-radionica/> (datum posjeta: 10. ožujka 2012.).
2. <http://www.muzejvirovitica.hr/arhiv/> (datum posjeta: 27. veljače 2013.).
3. <http://www.nikolafaller.com/> (datum posjeta: 1. ožujka 2013.).
4. <http://flora-vtc.hr/> (datum posjeta: 2. travnja 2013.).

Primljeno: 13. travnja 2013.

GREEN EDUCATION IN VIROVITICA MUSEUM – A BEGINNING

Certain ideas about recycling and saving materials in the preparation of educational actions and workshops in Virovitica Municipal Museum came in as a result of the private commitment of individuals. In their little museum collective, they affected each other by suggesting healthier and greener solutions. We managed to transmit particular points of view about life and a code of conduct, in this case about nature, to the working environment. In the very first proposals “green” was approved in both the museum’s programming and in its financing. In 2012 we had several museum workshops and actions using only recycled materials. We set off from less complex and demanding actions – from the continuous organisation of educational workshops, which proved to pay off very well, above all because of the financing of such extra museum programmes, and then because of the good feeling of the participants precisely because they were using recycled materials. In the future Virovitica Museum is seen as a place for the further development of a positive attitude towards the protection of the environment. Educational and exhibition activity in its practical part will still be oriented to the re-use and recycling of materials and to natural and usable materials. There will be an endeavour to promote green ideas, to be educated and develop new ways in which museums can guide and harmonise their engagement with ecological ideas and develop sensitivity for the preservation of nature.